

Förbättring av Familjehemsvården: En nödvändighet för barnens välbefinnande och rekrytering av familjehem

En förbättring av familjehemsvården är avgörande för att säkerställa barnens välbefinnande och för att kunna rekrytera fler familjehem. För att familjehem ska kunna fullfölja sitt uppdrag att vårda de barn och ungdomar som placeras hos dem, krävs det att rätt förutsättningar finns på plats. Tyvärr saknas familjehemmens erfarenheter och synpunkter helt i regeringens utredning om barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66). Dessutom finns det en påtaglig brist på forskning kring orsakerna till sammanbrott och misslyckanden inom familjehemsvården, liksom vilka faktorer som bidrar till en framgångsrik placering. I vår analys inkluderar vi även jour- och nätverkshem under termen familjehem. Familjevårdens Centralorganisation (FaCO) har identifierat flera centrala punkter som ofta lyfts av familjehem och som i många fall har tyvärr varit avgörande för deras beslut att avsluta sitt uppdrag.

Familjehemmen betraktas för närvarande inte som en part i ärenden som rör det placerade barnet och är inte en likvärdig del av vårdkedjan. Detta begränsar deras möjligheter att påverka socialtjänstens beslut, både i större och mer vardagliga frågor. Konsekvenserna kan därmed bli allvarliga för både familjehemmet och det placerade barnet. Det finns också en förlegad uppfattning om att familjehem inte alltid prioriterar barnets bästa, vilket påverkar hela familjen negativt. Familjehemmen upplever bristande rättssäkerhet och begränsade möjligheter att agera vid konflikter med socialtjänsten. Det råder stora skillnader mellan olika handläggare och kommuner, vilket leder till att många familjehem undviker att ta uppdrag från vissa kommuner. Det saknas forskning om familjehemmens situation, behov och upplevelser vid exempelvis sammanbrott. Många familjehem upplever en brist på trygghet i form av facklig tillhörighet, a-kassa och liknande.

Vi på FaCO får dagligen insikter från familjehem som befinner sig i ohållbara situationer och som kämpar för att orka med sitt uppdrag. Situationen är ansträngd för många familjehem, och flera erfarna familjehem har redan försvunnit eller riskerar att försvinna om inte tillräckliga åtgärder vidtas. Därför är frågan om hur man ska behålla de familjehem som redan finns minst lika viktig som att rekrytera nya. För att förhindra sammanbrott i familjehemsvården är det viktigt att genomföra en korrekt matchningsprocess, ge skyndsamt stöd till familjehemmet samt bedriva fortsatt forskning kring både lyckade och misslyckade placeringar ur familjehemmetts perspektiv.

Synen på familjehemsvården behöver förnyas och därigenom få en höjd status och trygghet för familjehemmen. Vi behöver ses som en likvärdig part i ärenden som rör det placerade barnet, och få vara mer delaktiga i vårdkedjan med ett ökat fokus på barnets bästa.

FaCO anser också att olämpliga familjehem ska avvecklas och att det införs en licensiering, men det är samtidigt viktigt att klargöra vilka brister som föreligger hos dessa familjehem för att förhindra att oskyldiga familjehem stämplas felaktigt. Även här behövs en tydlig information om vad som förväntas av ett familjehem, redan i informations- och rekryteringsstadiet. Vi ser också att det behövs särskilt utbildade handläggare vid rekrytering och utredning av familjehem samt obligatorisk utbildning och kontinuerlig handledning. Vid eventuella konflikter behövs tillsättas en extern instans som skyndsamt utreder slitningar mellan socialtjänst och familjehem tillsammans med kompetens inom barnpsykologi och juridik.

Sammanfattningsvis ser FaCO att för att familjehemmen ska kunna utföra sitt uppdrag effektivt, krävs följande:

- likvärdig part i vårdkedjan
- mandat att kunna utföra ärenden som rör barnet
- lyssna på familjehemmen som känner barnen bäst
- tillgång till extern instans för skyndsamma utredningar vid konflikter
- relevant information under matchningsprocessen
- rätt stöd från socialtjänsten, inklusive avlastning och extern handledning
- omedelbar kontakt med barnpsykolog vid behov
- obligatoriska vård- och genomförandeplaner
- grundutbildning och vidareutbildning för att öka kompetensen
- trygghet i form av facklig anslutning, a-kassa och korrekta försäkringar

En förnyad och uppdaterad syn på familjehemsvården i Sverige behövs implementeras snarast. Det är uppenbart att förändringar är nödvändiga för det är endast när familjehemmen får de resurser och det stöd de behöver som de kan ge barnen rätt förutsättningar för en trygg uppväxt.